

LangOER

Ανοικτό Εκπαιδευτικό Υλικό (ΑΕΥ) σε λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες: μια έκθεση για τις σύγχρονες εξελίξεις

Συγγραφείς

Linda Bradley, Sylvi Vigmo

Επιμελητές

Javiera Atenas, Paul Bacsich, Marit Bijlsma, Alastair Creelman, Cor van der Meer, Ebba Ossiannilsson, Giles Pepler, Elena Shulman, Anne-Christine Tannhäuser, Gard Titlestad, Monique Udnaes, Katerina Zourou

Εταίροι

- **Cor van der Meer, Marit Bijlsma, Fryske Akademy**, The Netherlands (Project coordination)
- **Katerina Zourou, Ioannis Lefkos, Giulia Torresin, Web2Learn**, Greece (Project management)
- **Elena Shulman, Valentina Garoia, European Schoolnet**, Belgium
- **Sylvi Vigmo, Linda Bradley**, University of Gothenburg, Sweden
- **Gosia Kurek, Ania Skowron, Jan Dlugosz University**, Poland
- **Vaiva Zuzeviciute**, Mykolas Romeris University, Lithuania
- **Gard Titlestad, Monique Udnaes, Øystein Johannessen**, International Council for Open and Distance Education, Norway
- **Anne-Christin Tannhäuser**, European Foundation for Quality in E-learning, Belgium
- **Sanita Lazdina, Ilga Suplinska**, Rezekne Higher Education Institution, Latvia

Γραφίστας

Stefanos Xenakis www.steartworks.com

Για την μετάφραση στα Ελληνικά

Ιωάννης Λεύκος, Κατερίνα Ζούρου

Ακολουθήστε μας

- Twitter [#LangOER](https://twitter.com/LangOER)
- Slideshare [LangOER](https://www.slideshare.net/LangOER)
- Mendeley [LangOER: OER and languages](https://www.mendeley.com/groups/LangOER-OER-and-languages/)
- Diigo Group [Best content in OER and languages](https://www.diigo.com/group/Best-content-in-OER-and-languages)
- Facebook [LangOER Teachers group](https://www.facebook.com/LangOER-Teachers-group/)
- langoer@eun.org

Αυτή η εργασία χορηγείται με άδεια [Creative Commons Αναφορά Δημιουργού 4.0 Διεθνές](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Αυτό το έργο χρηματοδοτήθηκε με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η έκδοση αυτή φέρει την αποκλειστική ευθύνη των συγγραφέων και τη Επιτροπή δεν είναι υπεύθυνη για την οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτή.

Παρακαλούμε αναφέρετε βιβλιογραφικά τη παρούσα μελέτη ως εξής:

Bradley, L., & Vigmo, S. (2014). *Open Educational Resources (OER) in less used languages: a state of the art report*. LangOER consortium <http://langoer.eun.org/>.

Πίνακας Περιεχομένων

Πρόλογος	3
Περίληψη	4
1. Εισαγωγή	4
2. Ορίζοντας τις λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες και το ΑΕΥ	5
3. Μεθοδολογία	6
4. Αποτελέσματα – η ευρύτερη εικόνα	7
5. Ελλείψεις και προκλήσεις	9
6. Ζητήματα που προτείνονται για περαιτέρω διερεύνηση	11
7. Ενδεικτική βιβλιογραφία	12

Πρόλογος

Το δίκτυο LangOER, αποτελούμενο από εννέα Ευρωπαίους εταίρους, είναι ένα τριετές έργο (Ιανουάριος 2014 – Δεκέμβριος 2016) συγχρηματοδοτούμενο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Δια Βίου Μάθηση, Δράση ΚΑ2 Γλώσσες). Η μελέτη «Ανοικτό Εκπαιδευτικό Υλικό (ΑΕΥ) σε λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες: μια έκθεση για τις σύγχρονες εξελίξεις», είναι η πρώτη δημοσίευση των πορισμάτων του δικτύου LangOER, ενός φιλόδοξου έργου με πολύ ενθουσιώδεις εταίρους, και αναφέρεται στο ρόλο του ΑΕΥ στις λιγότερο ομιλούμενες Ευρωπαϊκές γλώσσες, οι οποίες διατρέχουν τον κίνδυνο να περιθωριοποιηθούν γλωσσικά και πολιτιστικά μέσα σε ένα ραγδαία αναπτυσσόμενο ψηφιακό κόσμο.

Η μελέτη αυτή ξεκίνησε με μια εις βάθος διερεύνηση του ΑΕΥ σε 17 λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες, όπως αυτές καθορίζονται στην περιγραφή του έργου. Τελικά καλύψαμε 22 γλώσσες, χάρη στις διασυνδέσεις του δικτύου και, το κυριότερο, χάρη στο πάθος μας για την πολιτιστική και γλωσσική ποικιλομορφία στην Ευρώπη. Ελπίζουμε ότι η μελέτη αυτή θα σας φανεί κατανοητή και χρήσιμη και θα θέλαμε να έρθουμε σε επαφή μαζί σας μέσα από τις δια ζώσης δράσεις μας και μέσα από τα κοινωνικά δίκτυα. Πιστεύουμε ότι έχουμε πολλά να μάθουμε ο ένας από τον άλλο.

Δρ. Κατερίνα Ζούρου συντονίστρια του έργου LangOER.

Περίληψη

Στην αναφορά αυτή παρουσιάζονται τα αποτελέσματα μιας διεξοδικής έρευνας και ανάλυσης του Ανοικτού Εκπαιδευτικού Υλικού (ΑΕΥ) στις γλώσσες-στόχους της σύμπραξης LangOER: Ολλανδικά, Φριζικά, Ελληνικά, Λετονικά, Λιθουανικά, Πολωνικά και Σουηδικά. Οι γλώσσες-στόχοι διευρύνθηκαν επίσης, περιλαμβάνοντας περισσότερες Ευρωπαϊκές, περιφερειακές και μειονοτικές γλώσσες (Regional & Minority Languages - RML) όπως τα Καταλανικά, Δανικά, Εσθονικά, Φινλανδικά, Φλαμανδικά, Ουγγρικά, Ισλανδικά, Ιταλικά, Λατγαλιανά, Νορβηγικά, Ρουμανικά και Ουαλικά. Η διερεύνηση επίσης περιλάμβανε μια συνολικότερη επισκόπηση, χρησιμοποιώντας ως αναφορά την Αγγλική, τη Γαλλική και τη Γερμανική γλώσσα. Η επιλογή των 22 γλωσσών είναι ενδεικτική και όχι εξαντλητική. Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε για αυτή την έρευνα περιελάμβανε μια διεθνή επισκόπηση από ειδικούς, διαβούλευση μεταξύ των εταίρων του LangOER και δράσεις των ενδιαφερομένων μελών, οι οποίες συνέβαλαν στην ανάπτυξη της κατανόησης του ΑΕΥ στις λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες. Χρησιμοποιήθηκε επίσης ένα εύρος πηγών, περισσότερες από τις οποίες ήταν διαθέσιμες στα ελεύθερης πρόσβασης κοινωνικά δίκτυα [Mendeley](#) και [Diigo](#). Η αναφορά αυτή εκθέτει την τρέχουσα κατάσταση και προσφέρει ένα ενδεικτικό κατάλογο βιβλιογραφικών αναφορών. Τα αποτελέσματα καταδεικνύουν την ποικιλομορφία του πεδίου αυτού, ενώ ταυτόχρονα εντοπίζουν αρκετές προκλήσεις οι οποίες δεν έχουν ακόμη αντιμετωπιστεί. Συγκεκριμένα, επισημαίνουμε την ανάγκη για περαιτέρω διερεύνηση της ποιότητας των δικτυακών αποθετηρίων που φιλοξενούν εκπαιδευτικές πηγές στις προαναφερθείσες γλώσσες, και ζητήματα ειδικού γλωσσικού ενδιαφέροντος για μελλοντική εξέλιξη. Η συζήτηση αυτή αντιμετωπίζει ζητήματα σημαντικά για την προώθηση του πεδίου αυτού, όπως οι πολιτικές, τα γλωσσικά εμπόδια, η πολυγλωσσία, ο ρόλος της προετοιμασίας των επαγγελματιών αλλά και οι καλές πρακτικές.

Στην αναφορά αυτή περιλαμβάνεται επίσης ένα παράρτημα όπου εξηγείται και καταδεικνύεται η ποικιλομορφία του ΑΕΥ μεταξύ των γλωσσών που διερευνήθηκαν.

1. Εισαγωγή

Στόχος αυτής της αναφοράς είναι η παρουσίαση των σύγχρονων εξελίξεων σχετικά με το ΑΕΥ στις λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες και ο προσδιορισμός κάποιων χαρακτηριστικών σχετικά με την περαιτέρω ανάπτυξή τους. Το δίκτυο LangOER πραγματεύεται το ρόλο του Ανοικτού Εκπαιδευτικού Υλικού στις λιγότερο ομιλούμενες Ευρωπαϊκές γλώσσες, οι οποίες διατρέχουν τον κίνδυνο της γλωσσικής και πολιτιστικής περιθωριοποίησης. Στην κατάσταση η οποία είναι σήμερα διαμορφωμένη, ορισμένες γλώσσες εκπροσωπούνται ανεπαρκώς στο χώρο του ΑΕΥ, καθώς το πεδίο αυτό κυριαρχείται από άλλες παγκόσμιες γλώσσες, όπως για παράδειγμα τα Αγγλικά. Έτσι, το έργο απευθύνεται στις λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες και τον τρόπο με τον οποίο οι ανάγκες των περιφερειακών και μειονοτικών γλωσσών μπορούν να εξυπηρετηθούν από το ΑΕΥ.

Οι εταίροι περιλαμβάνουν γλωσσολόγους ειδικούς στις περισσότερες γλώσσες του έργου: Δανικά, Ολλανδικά, Φλαμανδικά, Γαλλικά, Φριζικά, Γερμανικά, Ελληνικά, Ισλανδικά, Ιταλικά, Λατγαλιανά, Λετονικά, Λιθουανικά, Νορβηγικά και Πολωνικά. Επιπλέον Ευρωπαϊκές γλώσσες όπως Καταλανικά, Αγγλικά, Εσθονικά, Φινλανδικά, Φλαμανδικά, Ουγγρικά, Ρουμανικά και Ουαλικά, επίσης στοχεύονται και περιλαμβάνονται, ώστε να συνεισφέρουν στην κατανόηση του αντικειμένου του ΑΕΥ και στην κατάδειξη άλλων προσεγγίσεων, οι οποίες ακολουθήθηκαν σε σχέση με τις λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες και το ΑΕΥ. Έτσι, η μελέτη αυτή διερεύνησε το πεδίο του ΑΕΥ σε ένα πλήθος από τις λιγότερο ομιλούμενες Ευρωπαϊκές γλώσσες, αλλά και σε κάποιες από ευρείες γλώσσες ως αναφορά. Η επιλογή των γλωσσών είναι ενδεικτική αλλά όχι εξαντλητική. Στο σύνολό της, η μελέτη περιλαμβάνει 22 γλώσσες.

Το δίκτυο αντιπροσώπευε τις παρακάτω γλώσσες: Δανικά, Φριζικά, Ελληνικά, Λετονικά, Λιθουανικά, Πολωνικά, και Σουηδικά. Όλες αυτές εκτός των Φριζικών, βρίσκονται στον κατάλογο των 24 επίσημων γλωσσών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Μεταξύ των επιπλέον γλωσσών που επιλέχθηκαν για διερεύνηση σε βάθος ήταν : Δανικά, Εσθονικά, Λατγαλιανά και Ουαλικά. Χάρη στις γλωσσικές ικανότητες των εταίρων του LangOER, προστέθηκαν επίσης τα Νορβηγικά και τα Ισλανδικά, παρά το γεγονός ότι δεν περιλαμβάνονται στον κατάλογο των επίσημων γλωσσών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Τα Αγγλικά, τα Γερμανικά και τα Γαλλικά, αντιπροσωπεύουν μεγάλες γλωσσικές κοινότητες, αλλά περιλήφθηκαν επίσης, ώστε να προσδώσουν, δυνητικά, μια άλλη διάσταση στο ΑΕΥ σχετικά με τις γλώσσες γενικότερα αλλά και μια προοπτική πολυγλωσσίας.

Η ενίσχυση των γλωσσικών και πολιτισμικών συστατικών του ΑΕΥ, η προώθηση της διατηρησιμότητας μέσα από την επαναχρησιμοποίηση των ΑΕΠ, η αντιμετώπιση των αναγκών των εκπαιδευτικών και των πολιτικών παραγόντων, και τέλος η αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τον κίνδυνο του αποκλεισμού των λιγότερο ομιλούμενων γλωσσών από το τοπίο του ΑΕΥ, συμπεριλαμβάνονται στους στόχους του έργου LangOER. Σε επόμενο στάδιο, το έργο θα παρέχει κατάρτιση σε εκπαιδευτικούς στις λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες (δια ζώσης και μέσω διαδικτύου), ώστε να συμπεριλάβει τους ενδιαφερόμενους από περιφερειακές και μειονοτικές γλώσσες σε απομακρυσμένες περιοχές της Ευρώπης και να τους δώσει τη δυνατότητα να αποκτήσουν γνώσεις και να αναπτύξουν δεξιότητες. Η αναφορά αυτή, αντιμετωπίζει κυρίως την υφιστάμενη κατάσταση του ΑΕΥ και η συζήτηση των αποτελεσμάτων γίνεται σε συνάρτηση με τα κενά, τις προκλήσεις και κάποια ζητήματα προτεινόμενα για περαιτέρω διερεύνηση, για συνεχιζόμενη ανάπτυξη, με ιδιαίτερη σημασία για τις Ανοιχτές Εκπαιδευτικές Πρακτικές (ΑΕΠ, Open Educational Practices - OEP) και για τη χάραξη πολιτικών.

Η μελέτη αυτή βρίσκεται σε συμφωνία με τις Ευρωπαϊκές επιταγές για καλύτερη κατανόηση και διεύρυνση της εκπαίδευσης και κατάρτισης βασισμένης σε Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ). Οι τρόποι με τους οποίους η εκπαίδευση μπορεί να αναπτυχθεί και να υλοποιηθεί ώστε να αυξηθεί η Ευρωπαϊκή αριστεία και ανταγωνιστικότητα, μέσα από την ελεύθερη προσφορά των εκπαιδευτικών πηγών στην κατά το δυνατόν ευρύτερη κοινότητα εκπαιδευομένων, προωθούνται μέσα από την πανευρωπαϊκή πρωτοβουλία [Opening Up Education](#) ([Kroes and Vassiliou, 2013](#)). Επιπλέον, ιδιαίτερη προσοχή έχει δοθεί στην ανάπτυξη ΑΕΥ δια μέσου ψηφιακών διαύλων, μέσα στο Στρατηγικό πλαίσιο - Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020 ([ET 2020](#)) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και στα νέα Προγράμματα [Erasmus+](#) και [Horizon 2020](#).

2. Ορίζοντας τις λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες και το ΑΕΥ

Για το έργο LangOER, οι λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες ορίζονται ως εξής: λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες, είναι όσες είτε ομιλούνται από ένα περιορισμένο αριθμό ανθρώπων, είτε όσες κυριαρχούνται από συχνότερα ομιλούμενες γλώσσες. Στην Ευρώπη, περίπου 50 εκατομμύρια άνθρωποι μιλούν μια περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα, αριθμός που αντιστοιχεί στο 10% του συνολικού πληθυσμού της. Διάφοροι ορισμοί χρησιμοποιούνται σε σχέση με τις «μικρότερες γλώσσες» και η γλωσσική ποικιλομορφία στην Ευρώπη καθιστά ακόμη πιο πολύπλοκη την εύρεση ενός μοναδικού ορισμού. Οι λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες, περιλαμβάνουν ταυτόχρονα τις περιφερειακές και μειονοτικές γλώσσες, αλλά και γλώσσες των μικρότερων κρατών. Οι περιφερειακές και μειονοτικές γλώσσες, κατά παράδοση, είναι αυτές που χρησιμοποιούνται μέσα σε μια δεδομένη περιοχή ενός κράτους, από πολίτες του κράτους αυτού οι οποίοι αποτελούν μειονοτικό πληθυσμό και οι οποίες είναι διαφορετικές από την επίσημη ή εθνική γλώσσα του κράτους.

Για παράδειγμα, τα Φριζικά, εμπίπτουν στην κατηγορία των περιφερειακών και μειονοτικών γλωσσών, αλλά ταυτόχρονα είναι μια επίσημη γλώσσα με επίσημο νομικό καθεστώς στην Ολλανδία. Τα Λατγαλιανά από την άλλη μεριά, δεν είναι επίσημη γλώσσα κράτους, όμως ανήκει στην κατηγορία των

περιφερειακών και μειονοτικών γλωσσών. Αυτό φανερώνει ότι η θέση (και το νομικό καθεστώς) των γλωσσών αυτών μπορεί να επηρεάσει τη θέση και υιοθέτηση του ΑΕΥ.

Για τη διερεύνηση των σύγχρονων εξελίξεων που έγινε από το LangOER, υιοθετήσαμε τον ορισμό του ΑΕΥ από τη διακήρυξη του ΑΕΥ στο Παρίσι (UNESCO, 2012). Τα ΑΕΥ ορίζονται ως: «διδασκτικά, μαθησιακά και ερευνητικά υλικά, σε οποιοδήποτε μέσο, ψηφιακό ή άλλο, που βρίσκονται σε ελεύθερη πρόσβαση ή έχουν δημοσιευθεί με ανοιχτού τύπου άδεια που επιτρέπει δωρεάν πρόσβαση, προσαρμογή και αναδιανομή, με κάποιους ή χωρίς καθόλου περιορισμούς. Η ανοιχτή αδειοδότηση έχει βασιστεί στο υπάρχον πλαίσιο των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, όπως καθορίζονται από σχετικές διεθνείς συμβάσεις και σέβονται την ιδιότητα του δημιουργού του έργου » (σ.1).

Σύμφωνα με τον ορισμό αυτό, **ως ΑΕΥ ορίζεται το υλικό που είναι α) ανοιχτής πρόσβασης (open), β) ελεύθερης προσαρμογής (free to modify) και γ) με ανοιχτή αδειοδότηση (open licensed).**

Προκειμένου να εκτελεστούν συγκεκριμένες ενέργειες στα πρώτα βήματα της μελέτης αυτής, επικεντρωθήκαμε αρχικά στο ΑΕΥ ως διδασκτικό και μαθησιακό υλικό, που βρίσκεται σε ελεύθερη πρόσβαση ή έχει δημοσιευθεί με ανοιχτού τύπου άδεια, ελεύθερο στην προσαρμογή και αναδιανομή, με κάποιους ή χωρίς καθόλου περιορισμούς στην πρόσβαση. Προκειμένου επίσης να κατανοήσουμε τι ακριβώς πρέπει να αναζητήσουμε σε ότι αφορά τις λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες, ένα ζήτημα που αντιμετωπίσαμε ήταν ο τρόπος με τον οποίο θα ξεχωρίζουμε το ΑΕΥ, από τα υπόλοιπα υλικά που βρίσκονται σε ελεύθερη πρόσβαση. Παρά την ύπαρξη συναφών με την «ανοικτότητα» (openness) εννοιών (ανοικτά δεδομένα, ανοικτή επιστήμη, ανοικτή διακυβέρνηση κ.λ.π.), στη μελέτη αυτή υιοθετήσαμε μια αντίληψη για το ΑΕΥ η οποία δίνει έμφαση στο χαρακτηριστικό της ανοιχτής αδειοδότησης και στη σπουδαιότητα του να γίνεται αυτό με σαφήνεια. Με άλλα λόγια, εάν δεν υπάρχει κάποια σχετική αναφορά για ανοικτή αδειοδότηση, τότε εξ ορισμού το υλικό συνοδεύεται από μια άδεια διατήρησης όλων των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Παρόλα αυτά, το παράρτημα που συνοδεύει τη παρούσα μελέτη δεν εξαιρεί αυτό το ΑΕΥ, με το σκεπτικό ότι το ΑΕΥ αποτελεί μέρος των ραγδαία εξελισσόμενων κοινωνιών, υποδηλώνει την αλλαγή ως συνέπεια της συνεχούς εξέλιξης, μέρος της οποίας είναι η ανοικτή αδειοδότηση. Με άλλα λόγια, υλικό το οποίο είναι σε ανοικτή πρόσβαση αλλά όχι και σε ανοικτή αδειοδότηση, ακόμη και αν δεν εμπίπτει στον ορισμό του ΑΕΥ, μπορεί να συμπεριληφθεί σε αυτή τη κατηγορία εφόσον προσφερθεί με ανοικτή αδειοδότηση στο αμεσο μέλλον, εντασσόμενο σε ένα συνεχές από κλειστού τύπου σε ανοικτού τύπου υλικά που επιτρέπουν την ελεύθερη προσαρμογή.

3. Μεθοδολογία

Η διερεύνηση της κατάστασης του ΑΕΥ στις λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες πραγματοποιήθηκε σε τρία στάδια: 1) με διεθνή επισκόπηση, όπου ειδικοί στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση και το ΑΕΥ παρείχαν συμβουλές σχετικά με τις απόψεις τους, 2) με μια διαβούλευση των εταίρων του LangOER, όπου διερευνήθηκαν πρωτοβουλίες για το ΑΕΥ οι οποίες συνδέονται με τις αντίστοιχες γλώσσες τους και 3) με δρώμενα που στόχευαν την εμπλοκή ενδιαφερομένων στο ΑΕΥ. Επιπλέον, συλλέχθηκαν χρήσιμα υλικά και κείμενα μέσω δύο δικτυακών χώρων σε ανοικτή πρόσβαση, του [Diigo](#) και του [Mendeley](#). Πολύ σημαντική επίσης πηγή άντλησης δεδομένων αποδείχτηκε η ανταλλαγή πληροφοριών μέσα από υπηρεσίες κοινωνικών σελιδοδεικτών και παραπομπών (social bookmarking and social referencing). Στη διερεύνηση, ο ορισμός του ΑΕΥ της UNESCO χρησιμοποιήθηκε ταυτόχρονα με ένα πλαίσιο ποιότητας του ΑΕΥ από τους Atenas & Havemann (2013), προσδιορίζοντας έτσι ένα σύνολο από δείκτες-κλειδιά όπως η πνευματική ιδιοκτησία, η υποστήριξη των κοινωνικών δικτύων και η ανοιχτή αδειοδότηση, οι οποίοι θεωρούνται απαραίτητοι για την υιοθέτηση του ΑΕΥ και πολύ σημαντικοί για την ανάπτυξη πολιτικών.

Η διερεύνηση της τρέχουσας κατάστασης περιείχε σημαντικές συνεισφορές από όλους τους εταίρους κατά τη διάρκεια της άνοιξης του 2014, που αφορούσαν διερευνητικές δραστηριότητες, αλλά και συμμετοχή σε συχνές στοχευμένες συναντήσεις και τηλεδιασκέψεις του έργου με ειδικούς επί των γλωσσικών πολιτικών, όπως και συναντήσεις με ειδικούς του ΑΕΥ από την Ουαλία και την Εσθονία κατά τη διάρκεια του [OpenEdWeek](#) (14 Μαρτίου 2014). Επίσης τα ευρήματα του έργου παρουσιάστηκαν στο [ICDE's international workshop](#) στο Όσλο (28 Απριλίου 2014). Επιπλέον, διοργανώθηκε ένα εργαστήριο στο [EFQUEL Innovation Forum and International LINQ conference](#) στην Κρήτη (9 Μαΐου 2014, [Slideshare](#)), με τίτλο «ένα πλαίσιο δεικτών ποιότητας για τα πολυγλωσσικά αποθετήρια Ανοικτού Εκπαιδευτικού Υλικού», με σκοπό τη διάδοση των αποτελεσμάτων και των απόψεων που έχουν διαμορφωθεί.

Προκειμένου να επωφεληθούμε και να βασιστούμε πάνω στην υπάρχουσα εμπειρογνωμοσύνη σχετικά με το ΑΕΥ και τα αποθετήριά του (AAEY) (Repositories of OER (ROER)), ήρθαμε σε επαφή με τους παρακάτω εθνικούς και διεθνείς εμπειρογνώμονες μέσα από μια έρευνα μέσω διαδικτύου: Paul Kelly, Jean-Louis Maxim, Robert Schuwer, Tian Belawati, Leo Højsholt-Poulsen, Carina Bossu, Grainne Conole, Jan Pawlowski, Giles Pepler, Tore Hoel, Ronald MacIntyre, Gajaraj Dhanarajan, Aina L. Knudsen και τρεις ακόμη ανώνυμους ειδικούς. Οι ειδικοί αυτοί αντιπροσώπευαν την παγκόσμια εμπειρογνωμοσύνη πάνω στο πεδίο της παιδαγωγικής στα πανεπιστήμια, στις εταιρίες συμβουλευτικής και τα διεθνή δίκτυα ΑΕΥ για την ανοιχτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Εκτός από τις γενικού τύπου ερωτήσεις σχετικά με τα ΑΑΕΥ, τις μετα-αναλύσεις, τις μελέτες και τους καταλόγους των ΑΑΕΥ, οι ερωτήσεις κυρίως αφορούσαν την ύπαρξη, πρόσβαση και ανάπτυξη των ΑΑΕΥ, ιδιαίτερα στις λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες. Κατά την εξερεύνηση των ΑΑΕΥ, δόθηκε μεγάλη προσοχή στην αναζήτηση υλικού στις λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες, καθώς και στο πολύγλωσσο υλικό. Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από αυτή την έρευνα των διεθνών εμπειρογνομώνων συμπεριλαμβάνονται στην επόμενη ενότητα.

4. Αποτελέσματα – η ευρύτερη εικόνα

Η ευρύτερη εικόνα που αναδεικνύεται από τις διάφορες εθνικές προσεγγίσεις στο ΑΕΥ, χαρακτηρίζεται από την ποικιλομορφία. Σε κάποιες χώρες (όπως π.χ. στην Ελλάδα, την Ουαλία και την Καταλονία) τα κίνητρα για πρωτοβουλίες και συγκεκριμένες διασυνδέσεις με υπουργεία και εθνικούς εκπαιδευτικούς οργανισμούς αντιμετωπίζονται με συγκεκριμένες δράσεις. Στην Ολλανδία για παράδειγμα υπήρχε η εθνική πρωτοβουλία [Wikiwijs](#), της οποίας η συνέχεια αφορά τα Μαζικά Ελεύθερα Διαδικτυακά Μαθήματα (Massive Open Online Courses – MOOCs) για τη Μέση Εκπαίδευση και δεν αποτελούν ακριβώς ΑΕΥ. Η ευρύτερη εικόνα επίσης απέδειξε ότι τα εθνικά κίνητρα, σε επίπεδο υπουργείων και πολιτικής, δεν ήταν τόσο φανερά. Μερικές εθνικές προσεγγίσεις ήταν συνδεδεμένες με δικτυακούς τόπους, π.χ. ιστολόγια, αναδεικνύοντας μια εμπλοκή στο ΑΕΥ για τις λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες καθοδηγούμενη από διαδικτυακές κοινότητες δραστήριων χρηστών. Οι εκθέσεις για τη κατάσταση των ΑΕΥ ανά χώρα του ευρωπαϊκού έργου [POERUP](#) συμβάλλουν στην κατανόηση της ποικιλομορφίας αναφορικά με τις πρωτοβουλίες για το ΑΕΥ οι οποίες λήφθηκαν σε εθνικό επίπεδο. Οι εκθέσεις αυτές ενημερώνονται διαρκώς.

Τα αποτελέσματα από την διερεύνησή μας ανέδειξαν επίσης μια ποικιλομορφία στο τοπίο του ΑΕΥ σε σχέση με τις γλώσσες. Η ύπαρξη ΑΕΥ στις λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες, κυμαίνεται από γλώσσες με σημαντικό όγκο ΑΕΥ, μέχρι γλώσσες με ελάχιστο ή και καθόλου ΑΕΥ. Η εντύπωση που δημιουργείται είναι περισσότερο προς τη κατεύθυνση των σποραδικών πρωτοβουλιών χωρίς κίνητρα για μια πλήρως αειφορική ανάπτυξη. Όμως, υπάρχουν σοβαροί λόγοι για να παραμείνουμε ενήμεροι για τις διαρκείς εξελίξεις, π.χ. παρακολουθώντας τις εκθέσεις των διαφόρων κρατών στο έργο [POERUP](#), οι οποίες ενημερώνονται διαρκώς και επεκτείνονται ώστε να συμπεριλάβουν περισσότερες γλώσσες. Χωρίς την

προοπτική σύνδεσης με μακροπρόθεσμες δεσμεύσεις σε επίπεδο πολιτικής ή σε επίπεδο κοινοτήτων, κάποιες από τις ελπιδοφόρες πρωτοβουλίες ενέχουν τον κίνδυνο να καταλήξουν σαν καταργημένοι ιστότοποι, όπως πολύ συχνά διαπιστώθηκε στην έρευνά μας. Επιπλέον διερεύνηση αποκάλυψε ότι, παράλληλα με το AEY, υπάρχει επίσης ένας πολύ μεγάλος αριθμός υλικού ανοιχτής πρόσβασης και δικτυακοί πόροι που διατίθενται ελεύθερα προς χρήση, αλλά με περιορισμένη πρόσβαση μόνο για τα εγγεγραμμένα μέλη.

Χρησιμοποιώντας τον ορισμό της UNESCO για το AEY, η έρευνα αποκάλυψε ότι αυτό το οποίο ονομάζεται AEY σε μεγάλο βαθμό αποτελείται από πηγές εκμάθησης γλωσσών, όπως λεξικά, δικτυακά βιβλία σε ψηφιακές βιβλιοθήκες, αποθετήρια, υλικό δικτυακών μαθημάτων, οπτικό και ακουστικό υλικό, δημοσιεύσεις σχετικά με το AEY και πηγές που έχουν στόχο την εξάσκηση συγκεκριμένων γλωσσικών στοιχείων μέσα από ασκήσεις. Αυτοί οι τύποι του AEY εμπεριέχουν τα περισσότερα από τα στοιχεία που απαιτούνται από τον ορισμό της UNESCO. Όμως συνήθως είναι λιγότερο ανοιχτοί σε τροποποιήσεις, δηλαδή δεν επιτρέπουν σε άλλους χρήστες να κάνουν τροποποιήσεις. Το AEY που ξεκάθαρα έχει στόχο τις λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες, είναι πολύ σπάνιο. Μια εξήγηση για την έλλειψη αυτή είναι ότι παρά το γεγονός ότι η έννοια της ανοιχτής πρόσβασης σε εκπαιδευτικούς πόρους είναι πολύ δημοφιλής μεταξύ των εκπαιδευτικών, από τους εκδότες θεωρείται σαν απειλή για την αναγνωσιμότητα των βιβλίων και ειδικότερα για την έκδοση σχολικών εγχειριδίων (Sliwowski & Grodecka, 2013). Αυτό είναι ιδιαίτερα φανερό στα Ισλανδικά, όπου ένας εκδοτικός οίκος κυριαρχεί στην παροχή των σχολικών εγχειριδίων. Ένα παράδειγμα κρατικής παρέμβασης είναι το Ισλανδικό Κέντρο Εκπαιδευτικών Υλικών ([Námsgagnastofnun](#), [The National Centre for Educational Materials - NCEM](#)), το οποίο υπάγεται στο Υπουργείο Πολιτισμού και Εκπαίδευσης, όπου τα υλικά είναι δωρεάν και συνδέονται άμεσα με το εθνικό αναλυτικό πρόγραμμα.

Σε κάποιες από τις λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες, υπάρχουν ορισμένα μεγάλα αποθετήρια AEY, τα οποία έχουν αναπτυχθεί ώστε να φιλοξενούν μεγάλο όγκο χρηστών και AEY. Τέτοια περίπτωση είναι, για παράδειγμα, τα αποθετήρια στα Εσθονικά και τα Σουηδικά. Στην Εσθονία το [HITSA](#) έχει 4,500 εγγραφές, το [Koolieliu](#) έχει 7,500 εγγραφές, και στη Σουηδία το [Lektion.se](#) έχει περισσότερα από 208,000 μέλη (δεδομένα Ιουνίου 2014). Οι εγγραφές και τα μέλη είναι ενδεικτικά του πώς δυο διαφορετικές διαστάσεις χρησιμοποιούνται για να δείξουν την εμπλοκή/ το βαθμό κινητοποίησης, αν και αυτό που υπονοείται, με αντικειμενικούς όρους, δεν είναι τόσο κατατοπιστικό. Οι διαφορετικοί τρόποι παρουσίασης της εμπλοκής με το AEY, οι εγγραφές και τα μέλη, δείχνουν πόσο αναγκαία είναι η μεγαλύτερη αποσαφήνιση στην οριοθέτηση του AEY. Υπάρχουν επίσης πολύγλωσσα αποθετήρια με μεγάλο αριθμό γλωσσών, όπως για παράδειγμα το [LeMill](#) (με ένα πλήθος 87 γλωσσών). Κάποιες γλώσσες, όπως τα Ουαλικά, έχουν ένα ιστορικό προώθησης της γλώσσας μέσα από πρωτοβουλίες πολλών φορέων, όπως για παράδειγμα το Ανοιχτό Πανεπιστήμιο ([Open University](#)). Ο ισότοπος [Gaelic4Parents](#), αναδεικνύει μια διαφορετική προσέγγιση, καθώς απευθύνεται άμεσα στους μαθητές και τους γονείς τους για την υποστήριξη της Γαελικής γλώσσας, παρά το γεγονός ότι δεν περιλαμβάνεται στον ενδεικτικό κατάλογο των γλωσσών.

Η έρευνά μας καθοδηγήθηκε από μια συγκεκριμένη εστίαση στα παρακάτω κριτήρια: ανοικτή αδειοδότηση ή διαθεσιμότητα ως κοινό κτήμα, διαμοιρασμός χωρίς περιορισμούς, προσαρμογή και υιοθέτηση σε νέα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα και λειτουργίες αξιολόγησης/αναθεώρησης από κριτές. Το υλικό το οποίο δεν είναι ξεκάθαρα δηλωμένο ως ανοιχτής αδειοδότησης έχει παραλειφθεί από τη παρούσα μελέτη, όμως έχει συμπεριληφθεί στο παράρτημα, προκειμένου να αναδειχθεί η τρέχουσα ποικιλομορφία στο πεδίο του AEY, αλλά και να επισημανθεί το γεγονός ότι η διαδικασία της ανοικτής αδειοδότησης βρίσκεται σε διαρκή εξέλιξη.

5. Ελλείψεις και προκλήσεις

Μια προσεκτική ματιά στο ίδιο το υλικό φανερώνει ότι τα αποθετήρια σε πολύ μεγάλο βαθμό αποτελούνται από συνδέσμους που οδηγούν σε αρχεία με βιβλιοθήκες οπτικοακουστικών μέσων, μουσεία και αποθετήρια φωτογραφικού υλικού, εικόνων, ταινιών, τηλεοπτικών προγραμμάτων και αρχείων ήχου, καθώς και σε δικτυακές βιβλιοθήκες ψηφιακών βιβλίων. Άλλοι συχνοί τύποι πόρων είναι οι ενημερωτικοί ιστότοποι σχετικά με το κίνημα του ΑΕΥ, την ανοιχτή πρόσβαση, επεξηγήσεις και παραδείγματα για πρακτικές ανοιχτής εκπαίδευσης και διαλέξεις στο διαδίκτυο, π.χ. σχετικά με την πνευματική ιδιοκτησία, καθώς και επιστημονικά ή ενημερωτικά άρθρα σχετικά με το ΑΕΥ.

Η εικόνα του ΑΕΥ στις λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες φανερώνει ότι κάποια ζητήματα που αφορούν στην υιοθέτησή του από τους επαγγελματίες και στην ανάπτυξή του, απαιτούν περισσότερη προσοχή, αν το ΑΕΥ για τις λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες πρόκειται να συμβάλλει προς ένα περισσότερο διαφοροποιημένο πολιτισμικό και γλωσσικό τοπίο. Προκειμένου να εξελιχτεί το πεδίο αυτό, είναι απαραίτητο να αναπτύξουμε μια κοινή αντίληψη, τόσο αναφορικά με την έννοια του ΑΕΥ, όσο και για την αξία του για τις λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες. Επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί, η εκπαιδευτική ηγεσία και οι πολιτικοί, θα μπορούσαν να έχουν μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα εάν οι αναπτυξιακοί παράγοντες ήταν περισσότερο ενοποιημένοι. Παρακάτω συζητούνται εν συντομία, κάποια καίρια μηνύματα ως ζητήματα που απαιτούν περαιτέρω προσοχή.

Προσδιορίζοντας τις λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες

Οι λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες εμφανίζουν μια εικόνα ποικιλομορφίας εξαιτίας των διαφορών που έχουν σε ορισμένες παραμέτρους, όπως η δημογραφική σύνθεση, η πολιτική, η κουλτούρα, η διείσδυση και κουλτούρα των ΤΠΕ και το εκπαιδευτικό σύστημα, για να αναφέρουμε μερικές. Αυτό φανερώνει την αναγκαιότητα να κατανοήσουμε σε βάθος τον τρόπο που οι επιμέρους παράμετροι καθορίζουν το πλαίσιο μέσα στο οποίο εξελίσσεται κάθε λιγότερο ομιλούμενη γλώσσα. Με άλλα λόγια, είναι πολύ σημαντικό να έχουμε επίγνωση του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται το ΑΕΥ κάθε γλώσσας, αποφεύγοντας τις επιφανειακές συγκρίσεις. Οι λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες δεν είναι απαραίτητα συνδεδεμένες με την περιορισμένη υιοθέτηση ΑΕΥ. Υπάρχουν παραδείγματα για το αντίθετο, όπως τα Καταλανικά και τα Ουαλικά, που είναι δυο ευρωπαϊκές περιφερειακές γλώσσες. Επίσης έχει βρεθεί ότι μικρές εθνικές γλώσσες μπορεί να έχουν ισχυρή εκπροσώπηση, παρά την περιορισμένη δυνατότητα σε επενδύσεις και το μικρό μέγεθος του πληθυσμού, όπως τα Εσθονικά και τα Σουηδικά.

Ο ρόλος της εκπαιδευτικής πολιτικής

Το ΑΕΥ συνήθως συμπεριλαμβάνεται στην συνολική ατζέντα της Ανοικτής Εκπαίδευσης, δηλώνοντας άρρητα ότι υπάρχει ΑΕΥ για τη διδασκαλία γλωσσών. Εκτός από κάποιες εξαιρέσεις, οι συνδέσεις με τη διδασκαλία και την εκμάθηση γλωσσών, ειδικότερα στις λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες, είναι σπανιότερες από ότι ήταν αναμενόμενο όταν ξεκίνησε η παρούσα έρευνα. Η εικόνα που σχηματίστηκε είναι ενδεικτική της δυναμικής του ΑΕΥ για τη διδασκαλία και την εκμάθηση γλωσσών, και είναι περισσότερο εμφανής στις λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες οι οποίες υποστηρίζονται σε εθνικό επίπεδο. Η συνολική εικόνα όμως φανερώνει ένα έλλειμμα εθνικών επενδύσεων σε επίπεδο πολιτικής και υπουργείων. Παρόλα αυτά υπάρχουν κάποια παραδείγματα λιγότερο ομιλούμενων γλωσσών, τα οποία διακρίνονται από την χάραξη πολιτικής σε εθνικό επίπεδο. Το [Wikiwijs](#) στην Ολλανδία (κατά το παρελθόν) και το [KlasCement](#), ως μέρος της Φλαμανδικής κυβέρνησης, είναι δυο παραδείγματα που αναδεικνύουν πόσο σημαντικές είναι οι πολιτικές για την ανάπτυξη, την ποιότητα και τη βιωσιμότητα του ΑΕΥ. Ο Νορβηγικός ψηφιακός χώρος μάθησης [NDLA](#) είναι ακόμη ένα παράδειγμα εθνικής πρωτοβουλίας σε επίπεδο δήμων, η οποία παρέχει ανοιχτούς εκπαιδευτικούς πόρους για το λύκειο.

Αναπτύσσοντας πλήρως τη δυναμική του ΑΕΥ – Η ποιότητα των αποθετηρίων

Προκειμένου να υποστηριχθούν οι πρακτικές ανοιχτής εκπαίδευσης καθώς και ο εμπλουτισμός τους από τους εκπαιδευτικούς, οι πλατφόρμες που προσφέρουν εκπαιδευτικούς πόρους θα πρέπει να υποστηρίζουν αναζήτηση, διαμοιρασμό, επαναχρησιμοποίηση και συνεργασία. Οι Atenas & Havemann (2013), πρότειναν δέκα δείκτες ποιότητας για τα αποθετήρια του ΑΕΥ (AAEY) και διερεύνησαν 80 ΑΑΕΥ από διαφορετικά μέρη του κόσμου. Συμπέραναν ότι τα αποθετήρια προσέφεραν με την μεγαλύτερη συχνότητα «λέξεις κλειδιά» (93.75%), ενώ πιο σπάνια αναδείκνυαν τμήματα καλού ΑΕΥ (30%), είχαν πολυγλωσσική υποστήριξη (30%) και προσέφεραν πρόσβαση στον πηγαίο κώδικα (27.5%). Η ανοικτή αδειοδότηση υπήρχε μόνο στα μισά από τα αποθετήρια που διερευνήθηκαν, ενώ τα νούμερα αυτά είναι ακόμη χαμηλότερα στην περίπτωση των Ευρωπαϊκών αποθετηρίων που εξετάστηκαν. Για λόγους συντομίας στη έρευνά μας δεν αναλύσαμε τα αποθετήρια των λιγότερο ομιλούμενων γλωσσών με βάση τα δέκα ποιοτικά κριτήρια των Atenas & Havemann. Ωστόσο, δεδομένης της εικόνας που αποκομίσαμε παραπάνω, διαβλέπουμε την αναγκαιότητα της ενσωμάτωσης μιας περισσότερο λεπτομερούς και συστηματικής προσέγγισης αναφορικά με την ενίσχυση της ποιότητας, για τους παρακάτω λόγους: η χρήση ενός πλαισίου δεικτών για τα αποθετήρια εκπαιδευτικών πόρων, θα έδινε μια εικόνα του διαφορετικού «βαθμού ανοικτότητας», π.χ. ένα αποθετήριο με ελεύθερα προσβάσιμους πόρους σε μια λιγότερο ομιλούμενη γλώσσα, θα μπορούσε να προσφέρει μια λειτουργική αναζήτηση, εργαλεία διαμοιρασμού μέσω κοινωνικών δικτύων, αλλά ταυτόχρονα να μην είναι ξεκάθαρο σχετικά με την αδειοδότηση ή να μην αναφέρει το όνομα του συγγραφέα. Με τον τρόπο αυτό δεν θα υπολογίζεται ως ΑΕΥ, σύμφωνα με τον ορισμό της UNESCO, αλλά σίγουρα αποτελεί μια πολύτιμη πηγή για τους εκπαιδευτικούς καθώς μπορεί να εμφανίσει μεγάλη δυναμική για μεγάλης κλίμακας εμπλουτισμό, εάν απελευθερωθεί το υλικό με ανοικτή αδειοδότηση στο μέλλον.

Πρόσβαση και πλαίσιο αναφοράς

Σε σχέση με την εκμάθηση λιγότερο ομιλούμενων γλωσσών πρέπει να επεκταθεί η προοπτική του ΑΕΥ πέρα από την οργανωμένη και την θεσμικά δομημένη γλωσσική εκπαίδευση, προκειμένου να ανταποκρίνεται στις συνθήκες μάθησης της σύγχρονης κοινωνίας. Αυτό προϋποθέτει μια προσέγγιση για την εκμάθηση γλωσσών μέσα από εμπλοκή σε δραστηριότητες για πολλούς και διαφορετικούς σκοπούς και ενδιαφέροντα. Αυτό που βρέθηκε πως αποτελεί ένα γλωσσικό εμπόδιο από αυτή την άποψη, ήταν η περιορισμένη πρόσβαση σε ΑΕΥ, π.χ. όταν είναι συνδεδεμένοι με ένα συγκεκριμένο εκπαιδευτικό σύστημα ή υπήρχε απαίτηση για σύνδεση με το σχολικό σύστημα μιας συγκεκριμένης χώρας. Το μονογλωσσικό ΑΕΥ μπορεί επίσης να αποτελέσει εμπόδιο για όσους μαθαίνουν μια ξένη γλώσσα, εφόσον δεν έχουν ακόμη κατακτήσει πλήρως τη γλώσσα στόχου. Επιπλέον, το αποσπασματικό ΑΕΥ ή το ΑΕΥ που στερείται ξεκάθαρων παιδαγωγικών κατευθύνσεων και σεναρίων, μπορεί να έχει αρνητική επίπτωση στην αυτονομία των μαθητών. Ένας τρόπος για την αντιμετώπιση των φαινομένων αυτών, είναι η ενίσχυση της υιοθέτησης του ΑΕΥ με την ενσωμάτωση μαθησιακών διαδρομών ή ολοκληρωμένων μαθησιακών σεναρίων. Αυτό σημαίνει δηλαδή ότι το πλαίσιο μέσα στο οποίο χρησιμοποιείται το ΑΕΥ αποτελεί επίσης μέρος της πρόκλησης (Wiley et al., 2004).

Πολυγλωσσία

Μαζί με τα μονόγλωσσα αποθετήρια στις γλώσσες-στόχους της μελέτης αυτής, αξίζει να αναφερθούμε και σε κάποια πολύγλωσσα. Μερικά παραδείγματα είναι: τα [HITSA](#) και [Koolielu](#), δυο Εσθονικά πολυγλωσσικά αποθετήρια, το [LORO](#) από το Open University, το [Language Box](#) από το University of Southampton, το [Temoa](#), ένα αποθετήριο σε περισσότερες από 10 γλώσσες που διατηρείται από το Virtual University of Tecnológico de Monterrey System, το αποθετήριο μεταδεδομένων ΑΕΥ [Learning Resource Exchange](#), από το European Schoonet και το [Open Education Resources Gateway](#), από το Ινστιτούτο Τεχνολογιών Πληροφορικής στην Εκπαίδευση (IITE) της UNESCO. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, τα Κέντρα Γλωσσικών Πόρων (Language Resource Centers - LRCs), ένωσαν τις δυνάμεις τους, σε ένα και

μοναδικό [portal](#) το οποίο περιέχει ΑΕΥ σε αρκετές γλώσσες, μαζί με το Κέντρο για Ανοιχτούς Εκπαιδευτικούς Πόρους & Εκμάθησης Γλωσσών (Center for Open Educational Resources & Language Learning - [COERLL](#)) του Πανεπιστημίου του Τέξας, με αποτέλεσμα να διαδραματίσουν ένα κυρίαρχο ρόλο στο ΑΕΥ κατά την τελευταία δεκαετία. Όλα τα παραπάνω παραδείγματα, καταδεικνύουν την αξία του ΑΕΥ μέσα από μια παγκόσμια προοπτική.

Ο ρόλος των εκπαιδευτικών

Οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν γλώσσες και κυρίως όσοι διδάσκουν τις λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες είναι επαγγελματίες με εξειδίκευση στον παιδαγωγικό σχεδιασμό, γεγονός που έχει βαρύνουσα σημασία για την ανάπτυξη ποιοτικού ΑΕΥ που απευθύνεται στη διδασκαλία γλωσσών. Η διασύνδεση με τις πρακτικές ανοικτής εκπαίδευσης θεωρείται ένας από τους καλύτερους τρόπους προώθησής τους. Προκειμένου να επιτευχθεί αυτό, προσπάθειες που προέρχονται από διαφορετικές οπτικές θεωρήσεις, π.χ. βασισμένες στην εξειδίκευση και την εμπειρία, προτείνονται εδώ ως ένας παραγωγικός τρόπος προώθησής τους. Η εμπλοκή των εκπαιδευτικών είναι ένας κρίσιμος παράγοντας, για την εξασφάλιση της βιωσιμότητας αλλά και της ποιότητας του ΑΕΥ.

Πρακτικές ανοικτής εκπαίδευσης

Από γλωσσικής πλευράς είναι αναγκαίο να επανεξεταστούν οι απόψεις σχετικά με το τι σημαίνει για τον πολίτη του σήμερα η χρήση και εκμάθηση μιας γλώσσας. Τα περισσότερα από τα ΑΕΥ για τις λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες που αναγνωρίστηκαν και διερευνήθηκαν χαρακτηρίζονταν από μια στατικότητα, αντί να είναι ανοιχτά στην προσαρμογή και την καινοτομία. Μέρος αυτής της διευρυμένης οπτικής θα μπορούσε να είναι η έμφαση στη τοποθέτηση του Wiley (2014), στο [Access Compromise and the 5th R](#), όπου πραγματεύεται 5 όρους για την αιεφόρο ανάπτυξη του ΑΕΥ: διατήρηση, επαναχρησιμοποίηση, αναθεώρηση, ανάμειξη και αναδιανομή (5R: retain, reuse, revise, remix and redistribute), και μπορεί να συμβάλλει στην συζήτηση για το πώς ορίζεται το ΑΕΥ.

Η εικόνα η οποία αναδεικνύεται για το ΑΕΥ που εξετάσαμε αντικατοπτρίζει μια περισσότερο παραδοσιακή θεώρηση για την χρήση της γλώσσας, σε αντίθεση με τον ολοένα και περισσότερο ψηφιακά εμπλουτισμένο και μεταβαλλόμενο κόσμο. Υπάρχει ανάγκη για πλήρη εκμετάλλευση των σύγχρονων τάσεων που βασίζονται στις κοινότητες και τη συνεργατική μάθηση, όπως ο πληθοπορισμός (crowdsourcing), τα συστήματα κριτών και προτάσεων από ομότιμους χρήστες, η ενίσχυση της συμμετοχής των χρηστών και η διασύνδεση με τις συμμετοχικές κουλτούρες του σήμερα.

6. Ζητήματα που προτείνονται για περαιτέρω διερεύνηση

Στη παρούσα μελέτη συζητείται η μελλοντική εξέλιξη των λιγότερο ομιλούμενων γλωσσών ως τμήμα της καθημερινής ζωής, χωρίς να περιορίζεται από τα εθνικά αναλυτικά προγράμματα και τη χρήση των γλωσσών μέσα σε θεσμικά πλαίσια ως ξεχωριστές δραστηριότητες. Ακριβώς το αντίθετο, η διδασκαλία και μάθηση των λιγότερο ομιλούμενων γλωσσών, όπως προσεγγίζεται από αυτή τη μελέτη, περιλαμβάνει εγκάρσιες δράσεις, οι οποίες με τη σειρά τους δίνουν έμφαση στον παιδαγωγικό σχεδιασμό ο οποίος συνδέεται με αρκετές όψεις που αφορούν την ποιότητα. Η πρόσβαση στο ΑΕΥ, πολλές φορές αναφέρεται ως προβληματική και χρονοβόρα. Υπάρχουν κάποιες άρρητες παραδοχές που συνδέονται με το ΑΕΥ, και αν θεωρήσουμε το ΑΕΥ ως δεδομένο τότε παραλείπουμε μερικές πολύ σημαντικές πλευρές του ζητήματος όπως η παιδαγωγική ένταξη και οι διδακτικές πρακτικές, αλλά και την ανάγκη για αναπροσαρμογή, ώστε να αντιμετωπιστούν ζητήματα περιεχομένου και αναλυτικών προγραμμάτων.

Υπάρχουν αρκετά ζητήματα που αξίζει να διερευνηθούν περαιτέρω καθώς η οπτική της παρούσας μελέτης εστιάζεται στην αξία του ΑΕΥ για τις λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες. Κάποια από αυτά

προτείνονται εδώ διερευνητικά: λεπτομερείς απόψεις για τους ποιοτικούς δείκτες του ΑΕΥ και η ενσωμάτωσή του στις πολιτικές και την κατάρτιση των εκπαιδευτικών, οι πρακτικές ανοιχτής μάθησης/εκπαίδευσης και ο στόχος των 5R του Wiley, η ταχεία εξέλιξη των ψηφιακών τεχνολογιών και όσα συνεπάγονται για το ΑΕΥ και τις λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες, ειδικότερα με όρους μεταδεδομένων και διαλειτουργικότητας (interoperability), δυνατότητας αναζήτησης και πρόσβασης.

7. Ενδεικτική βιβλιογραφία

Παρακάτω παρέχονται μερικές ενδεικτικές βιβλιογραφικές αναφορές, καθώς η πλήρης βιβλιογραφία θα ήταν δυσανάλογη με τον όγκο της συνοπτικής αυτής μελέτης. Καλούμε τους αναγνώστες να επικοινωνήσουν (και να έρθουν σε επαφή μαζί μας) μέσω των κοινόχρηστων χώρων των κοινωνικών δικτύων Diigo και Mendeley, για την πλήρη λίστα των βιβλιογραφικών αναφορών και των υπερσυνδέσμων.

Η τελευταία πρόσβαση σε όλους τους υπερσυνδέσμους του κειμένου έγινε στις 30 Ιουνίου 2014

Atenas, J., & Havemann, L. (2013). [Quality assurance in the open: an evaluation of OER repositories](#). *INNOQUAL*, 2, 22–3.

Falconer, I., McGill, L., Littlejohn, A., & Boursinou, E. (2013). [Overview and Analysis of Practices with Open Educational Resources in Adult Education in Europe](#). Seville: JRC/IPTS, European Commission.

Johnson, L., Adams Becker, S., Estrada, V., & Freeman, A. (2014). [NMC Horizon Report: 2014 Higher Education Edition](#). Austin, Texas: The New Media Consortium.

POERUP project (2014). [Country reports](#).

Śliwowski, K., & Grodecka, K. (2013). [Open Educational Resources in Poland: Challenges and Opportunities](#). UNESCO: Moscow.

UNESCO (2012). [2012 Paris OER Declaration](#). World OER Congress, Paris, June 2012.

Wiley, D., Waters, S. H., Dawson, D., Lambert, B., Barclay, M., & Wade, D. (2004) "[Overcoming the limitations of learning objects](#)" *Journal of Educational Multimedia and Hypermedia* 13(4).

Wiley, D. (2014). [Iterating towards openness](#). The Access Compromise and the 5th R.